

Perception of Urban Residents towards Marginalized Populations; Coping Strategies of Residents in Affluent Areas of Mashhad City with Marginalization

Mohammadi, M.^I, Akbari, H.^{II}, Fouladiyan, M.^{III}

<https://dx.doi.org/10.22084/CSR.2023.27271.2185>

Received: 2023/06/18; Accepted: 2023/01/14

Type of Article: **Research**

Pp: 205-238

Abstract

Disadvantaged settlements encompass areas that face various vulnerabilities and deprivations. These adversities give rise to the recognition of these areas as being plagued by “spatial stigma.” The nature of this spatial stigma is dynamic and permeates individuals, leading to their notoriety. Consequently, residents of these areas bear the burden of place stigma, which results in the attachment of diverse labels to them, prompting the adoption of various strategies to confront these challenges. The objective of this research is to explore the perception of marginalized individuals as seen through the eyes of residents residing in disadvantaged areas and to investigate strategies employed to address urban marginalization in the city of Mashhad. Employing a qualitative approach, the study utilized a semi-structured interview tool and implemented purposeful sampling and sample size determination based on the principle of informational saturation. The analysis of interviews followed the thematic analysis technique proposed by Braun and Clarke. The findings from 21 interviews with residents of disadvantaged areas in Mashhad reveal that marginalized individuals are perceived based on distinctive characteristics, including initial categorization (focused on livelihood, economic marginalization, self-sufficiency, and self-reliance), deviant behavior (undesirable traits and nonconformity), and a culture of marginalization (reactive behavior, self-neglect, informal upbringing, vernacular discourse, actions, and cultural capital of marginalization). These perceptions collectively contribute to the construction of “marginalization stigma.” The establishment and perception of marginalization stigma serve as the foundation for interactions with marginalized individuals, giving rise to two categories of strategies: “social accommodation” strategies, involving acceptance and engagement with marginalized individuals, and “social non-accommodation” strategies, entailing rejection and the establishment of boundaries in interactions with marginalized individuals.

Keywords: Stigma, Marginalization, Perception, Coping Strategies.

I. Master’s student in social science research, Department of Social Sciences, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

II. Associate Professor, Department of Social Sciences, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran (Corresponding Author). **Email:** h-akbari@um.ac.ir

III. Associate Professor, Department of Social Sciences, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

Citations: Mohammadi, M.; Akbari, H. & Fouladiyan, M., (2023). “Perception of Urban Residents towards Marginalized Populations; Coping Strategies of Residents in Affluent Areas of Mashhad City with Marginalization”. *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 12(22): 205-238. doi: 10.22084/csr.2023.27271.2185

Homepage of this Article: https://csr.basu.ac.ir/article_5173.html?lang=en

1. Introduction

The Industrial Revolution triggered a significant rural-to-urban migration, with a lack of precise planning, leading to the formation of impoverished areas on the outskirts of cities and marginalization (Ezeh et al., 2017). According to a 2014 United Nations report, around 1 billion people currently reside in urban marginal areas, a number projected to double by 2030. These people are in a situation outside the mainstream of society and are facing the denial of access to valuable resources (Schiffer & Schatz, 2008). are exposed to stigma (Ezeh et al., 2017). Stigma is a low-value and worthless trait, and one of the main dimensions of injustice in the contemporary world that people face as long as they have one of the physical, personality and social defects (Goffman, 1963). This concept is the result of the formation of a three-stage process in which, in the first stage, a person receives all kinds of labels and experiences stigma due to having one of the three defects (Mohammadi et al., 2022); Then, in an attempt to manage identity, they uses strategies and in the last stage are faced with various consequences such as deprivation of economic resources and social situations (Link et al., 1987) and rejection of interactions and opportunities (Lotfi et al., 2021).

These defects cause a wide range of people to be stigmatized; For example, in physical defects, we can refer to AIDS, which is one of the most unpleasant physical defects that is rooted in disordered family conditions and neglect of health care (Akbari & Safari, 2019), in various causal combinations, such as mistreatment from the interactive network and lack of family and medical support, the person faces various types of stigma (Akbari and Safari, 2020). In the social defects, we can refer to living in marginal areas, which is rooted in exploitation and power structures (Wacquant, 2015). Therefore, living in marginal areas as one of the social defects, stigmatizes these areas and its residents as inferior places, full of uncultured people, full of lawlessness and dominated by culture of poverty (Mayne, 2021). The applied labels become part of the residents' identities and consider them as a symbol of negative phenomena in the society (Hooper, 2003), which resulting social devaluation and deprivation of opportunities (Block et al., 2009; Simons et al., 2018).

In the country of Iran, at the same time as urbanization, marginalization began in 1941 (Karimzadeh et al., 2010). Due to rapid urbanization, Mashhad has accommodated significant marginalized areas within itself, and according to the latest census, one-third of the city's population resides in peripheral regions (Akbari, 2019). These areas are socially perceived as disadvantaged

and considered as problematic cores in the process of social construction of residents in affluent regions. Consequently, the lack of a positive approach towards these locations and their inhabitants has led residents of affluent areas to judge them based on their own perceptions and adopt strategies to deal with them, which can be influential in improving or worsening the situation of marginalized individuals. Therefore, given the substantial population of marginalized individuals in Mashhad, this study aims to investigate the perceptions of residents in affluent areas of Mashhad towards marginalists and the strategies they employ in their interactions with them.

2. Materials and Methods

This study adopts a qualitative approach and content analysis method to investigate the subject. The target population for examination includes areas 1, 9, and 11, which are considered affluent areas of Mashhad. Purposeful sampling was employed, and data saturation was achieved after conducting 21 semi-structured interviews. Semi-structured interviews were conducted in person as the data collection tool. The credibility of the research was ensured through effective communication. The six-step process proposed by Braun and Clarke (2006) was utilized for data analysis.

3. Data

In response to the first question, the results indicate that participants attribute multiple labels to marginalized individuals based on their own perceptions. Some of these labels primarily refer to their unfavorable economic situation and poverty, which fall under the theme of initial inferior status. Another category of labels mainly reflects social taste of these individuals, categorizing them as deviant in their own theme. The third category of characteristics refers to the cultural taste of these individuals, representing a theme of a marginalized culture. Collectively, these perceptions represent the concept of stigma associated with marginalization.

In response to the second question, the perception of stigma associated with marginalization leads to two different types of strategies employed by residents in dealing with marginalized individuals; Social accommodation strategies, which involve accepting the differences of marginalized individuals and a willingness to engage with them, and social non-accommodation, which involve the non-acceptance of marginalized individuals and avoidance of interaction with them.

4. Discussion

Residents of privileged areas have various negative stereotypes about marginalists, which contribute to the construction of the pervasive stigma surrounding marginalization. Essentially, the association of these individuals with poverty and low-income occupations fuels such perceptions, as mentioned in the studies by Fattah and Walter (2020) and Jensen and Christensen (2021). Perceptions such as the criminal stereotype, in line with the findings of O-Mendez and Isoda (2021), lead to the marginalization of these individuals. Neglecting hygiene also results in the imposition of stigma, as identified in the study by Vázquez et al. (2020), which linked issues such as inadequate housing and poor hygiene to the stigmatization of individuals and places. Residents of less privileged areas, in their attempt to conform to the standards of more privileged areas, find themselves compelled to display their self-imposed stigma, as it is believed that these individuals lack the ability to assimilate. Additionally, these individuals face other stigma, such as being livelihood-centric, economically disadvantaged, and resistant to change, due to their unfavorable economic circumstances and the experience of poverty, which is a structural issue. Some of these stigma stem from their challenges in livelihood. The low culture is one of the other stigma. This culture, which is seen in various behavioral and linguistic patterns, although perceived unfavorably by residents of privileged areas, many of these characteristics are considered part of the cultural and social identity of these areas. However, residents of privileged areas do not accept these differences, and any characteristic that contradicts their own value system is stigmatized. The proliferation of these labels and the resulting gaps, causing the dominant group to adopt strategies for communication and, as an outsider group, attempt to regulate their behavior in order to interact with them.

5. Conclusion

A significant portion of the marginalization stigma, stems from the belief in superiority and the rejection of the different value system in marginalized areas. The reproduction of these perceptions only contribute to the perpetuation of the cycle of marginalization and the fragmentation of the city. This process creates a disruption in social relationships, hinders integration, and creates a basis for their exclusion from mainstream society. Therefore, policies aimed at providing opportunities for their integration into the fabric of the city can effectively prevent the continuation of the cycle of marginalization.

ادراک ساکنین متن شهر از حاشیه‌نشینان؛ استراتژی‌های مواجهه ساکنین مناطق برخوردار شهر مشهد با حاشیه‌نشینی

مهلا محمدی^۱، حسین اکبری^۲، مجید فولادیان^۳

شناسه دیجیتال (DOI): 10.22084/CSR.2023.27271.2185

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۱۴، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۲۸

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۲۳۸-۲۰۵

چکیده

سکونتگاه‌های کم‌برخوردار مناطقی با آسیب‌ها و محرومیت‌های گوناگون هستند. محرومیت‌ها موجب می‌شود این مناطق با «داغ‌ننگ مکانی» شناخته شوند. انگ مکانی ماهیتی پویا داشته و به افراد منتقل می‌شود و زمینه‌بدنامی آنان را موجب می‌شود؛ بنابراین ساکنین این محلات با داغ مکانی ادراک می‌شوند که به موجب آن برچسب‌های مختلفی به آنان تعلق می‌گیرد و استراتژی‌های گوناگونی برای مواجهه با آنان اتخاذ می‌شود. این پژوهش با هدف مطالعه چگونگی ادراک حاشیه‌نشینان از نگاه ساکنین مناطق برخوردار و استراتژی‌های مواجهه با حاشیه‌نشینان در شهر مشهد است. این مطالعه با رویکرد کیفی و با استفاده از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختمند انجام شد. روش نمونه‌گیری هدفمند و حجم نمونه براساس قاعده اشباع اطلاعاتی تعیین شده است. تحلیل مصاحبه‌ها با تکنیک تحلیل مضمون براون و کلارک پیش برده شد. یافته‌های حاصل از ۲۱ مصاحبه با ساکنین مناطق برخوردار شهر مشهد نشان‌داد حاشیه‌نشینی از منظر این افراد با خصیصه‌هایی چون حصر مرتبه آغازین (زیست معاش محور، پایگاه اقتصادی فرومایه، خودایستا و خودناتوان)، خودنابه‌هنجار (ارزشمندی خصوصیات ناپسند، هنجارگریز) و فرهنگ فرومایه (کنش تکانشی، خود ناآراسته، تربیت فرودین، لهجه فرودین، گفتار فرودین، کنش فرودین و سرمایه فرهنگی فرودین) ادراک می‌شوند، که مجموع این ادراکات در کنار یک‌دیگر موجب بر ساخت «داغ‌ننگ حاشیه‌نشینی» می‌شود. بر ساخت داغ‌ننگ حاشیه‌نشینی و ادراک آن مبنایی برای کنش با حاشیه‌نشینان می‌شود که براساس آن دو دسته استراتژی‌های «سازش اجتماعی» که به منزله پذیرش حاشیه‌نشینان و تمایل به ارتباط با آن و «عدم سازش اجتماعی» که به منزله عدم پذیرش و تمایل به مرزبندی با آنان دارد، در تعامل با حاشیه‌نشینان به‌کار گرفته می‌شود.

کلیدواژگان: داغ‌ننگ، حاشیه‌نشینی، ادراک، استراتژی‌های مواجهه.

- I. دانشجوی کارشناس ارشد پژوهش علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.
- II. دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران (نویسنده مسئول).
Email: H-akbari@um.ac.ir
- III. دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

ارجاع به مقاله: محمدی، مهلا؛ اکبری، حسین؛ و فولادیان، مجید، (۱۴۰۲). «ادراک ساکنین متن شهر از حاشیه‌نشینان؛ استراتژی‌های مواجهه ساکنین مناطق برخوردار شهر مشهد با حاشیه‌نشینی». پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۲(۲۲): ۲۰۵-۲۳۸. doi: 10.22084/csr.2023.27271.2185

صفحه اصلی مقاله در سامانه نشریه: https://csr.basu.ac.ir/article_5173.html?lang=fa

۱. مقدمه

حاشیه‌نشینی پدیده‌ای شهری و خاص دوران مدرن است که با انقلاب صنعتی شکل گرفت. به موجب انقلاب صنعتی، جمعیت ساکن مناطق روستایی در جستجوی کار، به شهرها مهاجرت کردند و حاصل آن رشد شهرنشینی بود. این روند مهاجرت درونی که در بسیاری کشورها به صورت گسترده، فاقد برنامه‌ریزی دقیق و یا با برنامه‌ریزی‌های سست و کوتاه‌مدت همراه بود (از و همکاران، ۲۰۱۷)، باعث شد گروه‌های زیاد از مهاجرین به دلیل عدم توانایی در پرداخت هزینه مسکن، به دنبال مکان‌های خالی برای زندگی باشند (پاندی^۲، ۲۰۲۰)؛ بنابراین به تدریج پهنه‌های وسیع فقیرنشین در حاشیه شهرهای بزرگ شکل گرفت و حاشیه‌نشینی ظهور یافت. مرکز اسکان سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۴ م. گزارش داد حدود ۱ میلیارد نفر از مردم جهان در محله‌های فقیرنشین زندگی می‌کنند که این میزان با توجه به رشد شهرنشینی تا سال ۲۰۳۰ م. به رقمی دوبرابری خواهد رسید (سازمان ملل متحد، ۲۰۱۴).

آنچه در بطن حاشیه‌نشینی نهفته است، ناپسند نمایش دادن افرادی است که الگوی زندگی آنان مطابق با الگوی غالب و ایده‌آل شهری نیست (ماین^۳، ۲۰۱۷). این افراد در موقعیتی خارج از جریان اصلی جامعه و در حاشیه کسانی که در کانون قدرت و سلطه فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی هستند، قرار دارند و از دسترسی به موقعیت‌های مهم قدرت جامعه محروم هستند (شیفر و اسکات^۴، ۲۰۰۸) و علاوه بر رانده شدن از جامعه، فقر و محرومیت از دسترسی به خدمات اولیه، به عنوان گروهی فاقد صلاحیت و حامل خصیصه منفی شناخته می‌شوند و در معرض داغ‌ننگ قرار می‌گیرند (از و همکاران، ۲۰۱۷). داغ‌ننگ یکی از ابعاد اصلی بی‌عدالتی جهان معاصر و ابزاری است که جامعه از آن برای گروه‌بندی افراد استفاده می‌کند؛ این ابزار را می‌توان صفت‌هایی ناپسند دانست که در جامعه تثبیت شده، اعضاء جامعه نسبت به آن آگاهی داشته، و آن را مبنایی برای تعامل با دیگران قرار می‌دهند (گافمن، ۱۳۸۶).

داغ‌ننگ مکانی با بدنامی نمادینی که در بطن خود دارد، این مناطق را به عنوان مکان‌هایی پست‌تر از سایر مکان‌ها، مملو از آدم‌های بی‌فرهنگ، مملو از جنایت، بی‌قانونی، رواج شیوه زندگی وحشیانه و تسلط فرهنگ فقر تعریف می‌کند (ماین، ۲۰۱۷). برچسب‌های اعمال شده جزو پاک‌نشده‌ی هویت افراد می‌گردد و آنان را به عنوان افرادی مضر، مستضعف، آلوده و نمادی از پدیده‌های منفی در جامعه تلقی می‌کند (هوپر^۵، ۲۰۰۳) و موجب می‌شود پیامدهای مختلفی مانند کم‌ارزشی اجتماعی (بلاک^۶، ۲۰۰۹؛ سیمون^۷ و همکاران، ۲۰۱۸)، طرد از تعامل با دیگران و محرومیت از فرصت‌های مشروع جامعه را تجربه کنند (برنبرگ^۸، ۲۰۰۹). از این رو حاشیه‌نشینی نه به عنوان ویژگی

اجتناب‌ناپذیر شهری شدن و صنعتی شدن، بلکه اشاره به یک بی‌عدالتی جهانی دارد (ماین، ۲۰۱۷).

در کشور ایران مهاجرت و شهرنشینی که از سال ۱۳۲۰ آغاز شد، موجب پیدایش حاشیه‌نشینی شد (کریم‌زاده و همکاران، ۱۳۸۹). آمارهای گوناگون رشد ۱۷٪ حاشیه‌نشینان را از سال ۱۳۶۱ گزارش داده‌اند و جمعیت این گروه را ۱۰ تا ۱۸ میلیون نفر اعلام کرده‌اند (فولادیان و رضایی بحرآبادی، ۱۳۹۸). شهر مشهد نیز به دلیل رشد سریع شهرنشینی پهنه‌های عمده حاشیه‌نشین را درون خود جای داده و براساس آخرین سرشماری صورت گرفته، یک-سوم از کل جمعیت این شهر در نواحی حاشیه سکونت دارند (اکبری، ۱۳۹۸). این مناطق به لحاظ اجتماعی با برخورداری از جایگاهی فروتر نسبت به سایر محلات، به‌عنوان هسته‌های آسیب‌زا و جرم‌خیز تلقی شده و در فرآیند برساخت اجتماعی ساکنین مناطق برخوردار به‌عنوان گروه مرجع، خارج از معیارهای این گروه تشخیص داده می‌شوند؛ بنابراین فقدان رویکرد مثبت نسبت به این مکان‌ها و ساکنین آن موجب شده تا در جریان کنش متقابل، ساکنین مناطق برخوردار براساس ادراک خود آنان را مورد قضاوت قرار داده، در نقش عاملین داغ‌ننگ قرار گیرند و استراتژی‌هایی جهت مواجهه با آنان در پیش گیرند که نقش این استراتژی‌ها در بازتولید ادراکات منفی یا مثبت نسبت به حاشیه‌نشینان و در نتیجه بهبود یا تنزیل جایگاهی آنان، حائز اهمیت است.

از منظر تجربی مطالعات نسبتاً گسترده‌ای در این حوزه صورت پذیرفته که البته حامل فقدان پژوهشی نیز می‌باشد. در داخل کشور مطالعاتی به داغ‌ننگ پرداخته، اما اغلب یا صبغه پزشکی داشته (احمدنیا و همکاران، ۱۳۹۶؛ حیدری و همکاران، ۱۳۹۹) یا در ارتباط با سایر مسائل اجتماعی بوده است (رامشگر و همکاران، ۱۳۹۶؛ حسینی و همکاران، ۲۰۱۹)، تنها یک مطالعه یافت شد که بررسی داغ‌ننگ حاشیه‌نشینی پرداخته بود که آن نیز از زاویه دید خود حاشیه‌نشینان بود (قلی‌پور و همکاران، ۱۳۹۷). در خارج کشور نیز بیشتر مطالعات این حوزه صبغه پزشکی داشته (کنر و ارنست، ۲۰۱۱؛ دنلی^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۶) و مطالعاتی که در حوزه داغ‌مکانی صورت گرفته است، از زاویه نگاه ساکنین خود این مناطق بوده است (باشاک و همکاران، ۲۰۱۷؛ فاتاح و والتر، ۲۰۲۰). در حوزه مواجهه با گروه هدف داغ عموماً مطالعات با نگاه پیامدی صورت گرفته‌اند، نه استراتژی محور. با توجه به این‌که تحقیقات موجود در این حوزه به‌ندرت به داغ‌ننگ حاشیه‌نشینی از نگاه ساکنین مناطق برخوردار پرداخته است.

پرسش‌های پژوهش: تحقیق حاضر با تمرکز روی این گروه، درصدد پاسخ به این پرسش اصلی است که، ساکنین مناطق برخوردار شهر مشهد چگونه ادراکاتی نسبت به حاشیه‌نشینان دارند؟ و براساس آن با چه استراتژی‌هایی با آنان به مواجهه می‌پردازند؟

۲. واکاوی مفهومی

برچسب اجتماعی: برچسب‌های اجتماعی به‌عنوان بخشی از چارچوب فرهنگی حاکم بر جامعه، تعاریفی هستند که برای طبقه‌بندی و توصیف جهان اجتماعی استفاده می‌شوند. «بکر» (۱۹۶۳) برچسب را حامل بار منفی، مثبت و یا فاقد بار می‌داند و تمرکز خود را بر وجه منفی برچسب‌ها معطوف می‌کند، زیرا که با داغ‌ننگ همراه هستند؛ بدین معنا که فرهنگ حاکم بر جامعه، کلیشه‌هایی منفی به این برچسب‌ها متصل می‌کند (لینک و فلن، ۲۰۰۱) و ترکیب این کلیشه‌ها و برچسب‌ها، موجب ایجاد داغ‌ننگ می‌شود. به تبع ایجاد داغ‌ننگ، خصوصیات ارزشمند افراد نادیده گرفته شود و وضعیت انحرافی تبدیل به وضعیت اصلی برای فرد می‌شود (بکر، ۱۹۶۳)؛ بنابراین داغ‌ننگ حاصل از برچسب، فرد را از دیگران متمایز می‌کند، با خصوصیات منفی پیوند می‌دهد، سد راهی بر دسترسی به ساختار فرصت می‌شده و موجب طرد و اجتناب از او می‌گردد و احتمال بروز رفتارهای انحرافی آتی را افزایش می‌دهد (جونز^{۱۱} و همکاران، ۱۹۸۴).

داغ‌ننگ: جهت توضیح واکنش‌های منفی افراد به برخی تفاوت‌ها، می‌توان به مفهوم‌سازی «گافمن» دربارهٔ داغ‌ننگ اشاره داشت. گافمن (۱۹۶۳) داغ‌ننگ را نه یک صفتی فردی، بلکه رابطهٔ بین یک ویژگی و کلیشه تعریف کرده است که در اثر تعامل با دیگران فاقد داغ‌ننگ تحقق می‌یابد (گافمن، ۱۹۶۳: ۴). به این صورت که یک ویژگی متفاوت در جریان کنش متقابل برچسب زده می‌شود، سپس در ترکیب با کلیشه‌های موجود، به عنوان ویژگی نامطلوب تعریف شده و با ایجاد نوعی مرزبندی نمادین فرد را دچار رسوایی و تبعیض می‌کند. گافمن اعتقاد دارد افراد حامل این نابه‌هنجاری‌ها به افرادی بی‌ارزش یا کم‌ارزش تقلیل می‌یابند (اسچور، ۱۹۷۱). این درحالی است که همهٔ کنش‌گران دارای عاملیتی هستند که به آنان اجازه می‌دهد در موقعیت‌های اجتماعی هویت خود را که متشکل از جنسیت، قومیت، شغل و موقعیت‌های اجتماعی است، تعریف کنند (هنمن و بارکرت^{۱۲}، ۲۰۱۲: ۱۳)؛ اما داغ‌ننگ و تقلیل‌یابی ناشی از آن موجب نادیده‌گرفته شدن خصوصیات مثبت افراد و سلب قدرت کنش‌گری آنان می‌شود. اساساً داغ‌ننگ با تثبیت در اذهان افراد همانند جهان از پیش ساخته‌ای است که با جاری شدن در آمیزش‌های اجتماعی، بی‌اعتباری فرد را گریزناپذیر می‌سازد.

داغ‌ننگ مکانی^{۱۳}: اصطلاح داغ‌ننگ مکانی به اواسط قرن ۲۰ م. باز می‌گردد؛ هنگامی که فقر شهری در غالب سکونت‌گاه‌های فقیرنشین نمود یافت که منجر به جداسازی فیزیکی و نمادین این مناطق شد (واکوانت، ۲۰۰۷). این نواحی عموماً متشکل از گروه‌های مختلف قومی با ویژگی مشترک فقر و سبک زندگی متفاوت و محل سکونت مجرمان شهری بودند که با شکل‌گیری و رواج گفتمانی تحقیرآمیز علیه آنان،

داغ‌ننگ مکانی شکل‌گرفت (واکوانت، ۲۰۰۷؛ کورتولیکو^۴، ۲۰۱۵). واکوانت با استفاده از دیدگاه داغ‌ننگ گافمن بیان کرد داغ‌ننگ مکانی ماهیتی پویا دارد؛ بنابراین به افراد منتقل شده و زمینه‌ی تحقیق‌آمیز بودن آنان را فراهم می‌کند (واکوانت، ۲۰۰۷). بر این اساس شکل‌گیری ادراکاتی از این مکان‌ها با عنوان مظهر فقر، سرزمین‌های بد، مکان تجمع و زیست‌پسماندهای جامعه (واکوانت و همکاران، ۲۰۱۴؛ یانگ^{۱۵} و همکاران، ۲۰۰۷) موجب شده است تا چنین مناطقی در ادراک عمومی، مناطق ممنوعه^{۱۶} شناخته شده و هویت ساکنین نیز با داغ‌ننگ‌هایی برساختی مانند مستضعف، بی‌سواد و جنایکار (مرکز اسکان سازمان ملل، ۲۰۰۳) شکل بگیرد و در قالب افرادی خطرناک و فاقد صلاحیت داغ زده شوند و دور باطل حاشیه‌نشینی علیه آنان تقویت گردد (شیفر و اسکات، ۲۰۰۸؛ باشاک و همکاران، ۲۰۱۷؛ فتاح و والتر، ۲۰۲۰).

۲-۱. جمع‌بندی مفاهیم نظری

کنش‌گران ساکن در مناطق برخوردار شهری به عنوان طبقه مسلط جامعه، سکونت‌گاه‌های حاشیه‌نشین را با خصیصه‌هایی همچون درگیر آسیب‌های اجتماعی، سبک زندگی متفاوت و رواج خرده‌فرهنگ‌های متفاوت تشخیص می‌دهند. این خصیصه‌ها به دلیل ناهم‌سویی با ارزش‌های طبقه مسلط در قالب گروهی برتر با موازینی مشروع، موجب می‌شود تا این محلات متفاوت و پست تشخیص داده شده (الیاس^{۱۷}، ۱۹۹۴) و برچسب‌های گوناگون منفی زده شوند. با توجه به این‌که داغ‌ننگ ماهیتی انتشاری دارد؛ بنابراین پس از اعمال داغ‌ننگ به مکان‌های کم‌برخودار، داغ‌ننگ به ساکنین این نواحی نیز منتقل می‌شود و آنان را با داغ‌ننگ مکانی مواجه می‌سازد. برچسب‌های اعمال شده در سطوح بالاتر با کلیشه‌های اجتماعی مانند تهدیدآمیز بودن، خطرناک بودن، بی‌فرهنگ بودن و... ترکیب می‌شود و بر این اساس موجب داغ‌ننگ حاشیه‌نشینی می‌شود (بورک^{۱۸}، ۲۰۱۳). پس از اعمال برچسب‌هایی با بار تحقیرآمیز و انحرافی به مکان‌های کم‌برخودار و ساکنین آن و داغ‌ننگ حاصل از آن، فرآیند دوقطبی‌سازی و نوعی مرز نمادین میان مناطق برخوردار و کم‌برخودار شکل می‌گیرد؛ سپس داغ‌ننگ ساخت یافته مبنایی برای تعامل و مواجهه با حاشیه‌نشینان قرار می‌گیرد که به موجب آن ساکنین مناطق برخوردار تلاش می‌کنند در تعامل با حاشیه‌نشینان روابط را به گونه‌ای مدیریت کنند تا از پیش‌آمد هرگونه مخاطره‌ای جلوگیری نمایند.

۲-۲. پیشینه تجربی

داغ‌ننگ زمانی رخ می‌دهد که در جریان کنش متقابل اجتماعی ویژگی‌های شخصیتی

یک فرد که از منظر اجتماعی برجسته است، متفاوت تشخیص داده شود و پس از تشخیص تفاوت‌ها، برچسب‌گذاری، کلیشه‌سازی و داغ‌ننگ‌زدن شروع می‌شود (لینک و فلن، ۲۰۰۱). در تعدادی از مطالعات انجام شده در خارج از کشور، برچسب منفی و داغ‌ننگ اجتماعی به برخی ویژگی‌ها اختصاص یافت که به آن‌ها پرداخته می‌شود.

در اسناد سازمان ملل متحد نیز واژه «زاغه‌نشین» اشاره به سکونت‌گاه‌های غیررسمی دارد که معنای تحقیرآمیز به همراه دارند (۲۰۰۳)؛ بنابراین زندگی در سکونت‌گاه‌ها و محله‌های فقیرنشین، می‌تواند حامل معنای منفی باشد. «جنسن» و «کریستین» (۲۰۱۲) در مطالعه خود پیرامون منطقه‌ای در آلبورگ شرقی، آنجا را پاتوق معتادان و فقیران، تجمع میزان بالایی از بیکاری و افراد با درآمد پایین و تحصیلات کم بیان کردند که ساکنین آن با انواع کمبودها از خدمات و امکانات شهری و اجتماعی مواجهه هستند؛ کنارهم قرارگیری این ویژگی‌ها موجب نگاه منفی، تحقیر، کلیشه، داغ‌ننگ و تبعیض علیه ساکنان شده بود. مطالعه‌ای درخصوص سکونت‌گاه‌های غیررسمی در داهای بنگلادش نشان داد افراد این محلات را سکونت‌گاه‌های غیرقانونی می‌دانند و ساکنان آن‌ها اغلب در فقر به سر می‌برند، داغ‌ننگ زده می‌شوند و به عنوان متجاوز و زمین‌خوار شناخته می‌شوند (فاتاح و والتر، ۲۰۲۰)؛ علاوه بر فقیر بودن، مهاجر بودن نیز در برخی موقعیت‌ها می‌تواند منجر به داغ‌ننگ شود؛ به طوری که اغلب مهاجران یا از مناطق روستایی بوده یا دارای چندگانگی قومی هستند که می‌توانند زمینه‌ساز بدنامی افراد را تسهیل کنند؛ بنابراین قومیت و نژاد نقش مهمی در داغ‌ننگ فضایی دارد (جنسن و کریستین، ۲۰۱۲) و به موجب آن منشأ تمام جنایات و فعالیت‌های مجرمانه به تنوع قومی مهاجران غیرقانونی می‌تواند نسبت داده شود (کوتورلیکو، ۲۰۱۵).

در همین راستا «کین» و «پادایلا» (۲۰۱۰) در مطالعه بر روی افراد کم‌درآمد اشاره داشتند که اغلب افراد طبقه کارگر آفریقایی-آمریکایی جهت یافتن زندگی بهتر دست به مهاجرت زدند، درحالی‌که با مشکلات عدیده‌ای از جمله داغ‌ننگ گسترده نژاد، طبقه و محل سکونت قبلی خود روبه‌رو شدند؛ درواقع، مهاجران با اهانت‌هایی به دلیل روستایی بودنشان و داغ‌های فقیر و تنبل روبه‌رو می‌شدند (ژانگ و همکاران، ۲۰۲۱). «واکوئز» و همکاران (۲۰۲۰) نیز اشاره کردند که تلفیقی از داغ‌ننگ، فقر و زندگی در سکونت‌گاه‌های کم‌برخوردار در شهر لئون در نیکاراگوئه می‌باشد. این محلات با مشکلاتی چون فقر، مسکن نامناسب، شلوغی و ازدحام جمعیت مواجهه هستند؛ بنابراین از بافت اصلی شهر جدا شده و نوعی تفکیک مسکونی در آن‌ها شکل گرفته است. اکثر افرادی که در این محلات زندگی می‌کنند به شغل زباله‌جمع‌کنی مشغول هستند و به خاطر این شغل،

داغ‌ننگ زده می‌شوند. «واکوانت» (۱۹۹۳) در مطالعه بر روی حومه شهر پاریس نشان داد که عموماً تصاویر منفی چون محیط ناامن و افراد مهاجر و بزهکار نسبت به این مناطق وجود دارد. این محلات به‌عنوان سطل زباله و سطل زباله پاریس هم توسط ساکنان و هم توسط رسانه داغ‌ننگ می‌خورد. زندگی در این محلات عموماً با فقر، جنایت و تخریب اخلاقی ارتباط نزدیک دارد. در ادامه به گتوهای یهودی‌نشین آمریکایی اشاره داشت که به‌عنوان نمادی از آسیب، تباهی فرهنگی و اخلاقی و نقص رفتاری ساکنان شناخته شده و به‌عنوان طبقه ناقص نام‌گذاری می‌شوند. ساکنان این مناطق با فرض بی‌لیاقتی اجتماعی و حقارت اخلاقی همراه هستند. «باشاک» و همکاران (۲۰۱۷) نیز به این نتیجه رسیدند که براساس یک باور رایج، هیچ فرد شایسته‌ای در محله رومی‌نشین ارزوم ترکیه زندگی نمی‌کند و این مناطق فضاهای جنایتکار، بی‌قانون و غیراخلاقی هستند؛ ساکنان این مناطق تهدیدکننده و خطرناک شناخته می‌شوند که حتی نباید از آنجا عبور کرد؛ زیرا امکان دارد با سرقت یا حمله مواجهه شوند. ساکنان این مناطق با داغ‌ننگ‌های گوناگونی چون: دزد، فقیر، مستحق، جنایتکار و گدا شناخته می‌شوند و بی‌احترامی زیادی از سوی افراد می‌بینند.

«کلورک»^{۱۹} (۲۰۱۵) نیز به ادراکات منفی درخصوص مناطقی خاص و تلاش‌های گفتمانی برای تمسخر و تبعیض ساکنین اشاره داشت که وضعیت شکننده‌ای برای ساکنین به‌وجود می‌آورد؛ این ادراکات ناشی از انواع مشکلات محیطی این مناطق است که با تسری به افراد، ساکنین را با آسیب‌های اجتماعی و داغ‌ننگ‌های ترکیبی مواجهه می‌سازد. «بورک» (۲۰۱۳) نیز به داغ‌ننگ محلات حاشیه‌ای و تفکیک فضایی آنان اشاره دارد؛ ساکنین به‌صرف سکونت در چنین مناطقی به‌عنوان افرادی فاقد هدف در زندگی و ناامن شناخته می‌شوند که این ادراک با ایجاد رفتار اجتنابی موجب تشدید وضعیت این مناطق و ساکنین می‌شوند؛ به‌گونه‌ای که شهر و ساکنین را با دوسوگرایی روبه‌رو می‌سازد (جنسن^{۲۰} و همکاران، ۲۰۲۱). اساساً دو سوگرایی میان ساکنین محلات فقیر و ثروتمند شهر حاصل بازنمایی منفی از محلات فقیر است. این محلات توسط سایر افراد، فقیرتر، خطرناک‌تر، و سیاه‌تر ادراک و می‌شوند که فراتر از واقعیت موجود آنجاست (جنسن و همکاران، ۲۰۲۱). این ادراکات علاوه‌بر هدف قرار دادن مکان و کاهش ارزش نمادین این مناطق، محدودیت‌های اجتماعی و اقتصادی برای ساکنین نیز همراه دارد (تاکاهاشی^{۲۱} و همکاران، ۲۰۰۲)؛ به‌گونه‌ای که افراد با قرارگیری در هر موقعیتی و آشکار کردن محله سکونت خود، با طیفی از برچسب‌ها و محدودیت‌ها مواجهه می‌شوند که این خود چالشی در ارتقا و رهایی از داغ‌ننگ برای آنان به‌وجود می‌آورد. در این میان علاوه‌بر افراد، سطوح بالاتر مانند رسانه نیز اعمال داغ می‌کنند؛ به‌طوری‌که می‌توان

پوشش رسانه‌ای را یکی از عوامل اعمال داغ پنداشت که با گزارش‌هایی از مواد مخدر، خشونت، جرم و مخاطرات اجتماعی در خصوص محلاتی خاص، به تغییر نگاه سایر افراد و شکل‌گیری داغ مکان کمک می‌کنند (هالیدی^{۳۲} و همکاران، ۲۰۲۱). داغ حاصل از برساخت رسانه می‌تواند در بازتولید ادراکات منفی نقش مؤثرتری داشته باشد.

۳. روش پژوهش

مطالعه برچسب حاشیه‌نشینی و استراتژی‌های مواجهه با حاشیه‌نشین با رویکردهای کمی همانند روش پیمایش این سؤال را ایجاد می‌کند که آیا تنها با به‌کارگیری چند مقیاس می‌توان جوانب این هدف را به‌طور کامل پوشش داد. در واقع با توجه به فقدان چارچوب نظری، بدیع بودن موضوع و جهت رسیدن به شناختی عمیق از دیدگاه‌ها و تفاسیر ذهنی کنش‌گران، لازم بود تا محقق با مراجعه به ذهن کنش‌گر و شرکت در فرآیندهای معناسازی و تفاسیری که از واقعیت ارائه می‌دهد (ون‌منن، ۱۹۸۷؛ کرسول، ۱۳۹۱) به شناسایی ابعاد و لایه‌های پنهان موضوع بپردازد؛ بنابراین پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون به مطالعه موضوع پرداخته است. هدف از استفاده تکنیک تحلیل مضمون الگویابی از درون داده‌ها بود که با کدگذاری و طبقه‌بندی داده‌ها حاصل شد (محمدپور، ۱۳۹۲).

جامعه مورد بررسی مناطق ۱، ۹ و ۱۱ به‌عنوان مناطق برخوردار مشهود بود. نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند بوده و پس از ۲۱ مصاحبه اشباع حاصل شد. تلاش شد تا پراکندگی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی به حداکثر برسد. ابزار گردآوری اطلاعات مصاحبه‌های نیمه‌ساختمند بود و مصاحبه‌ها به‌صورت حضوری انجام شد. جهت انجام مصاحبه مواردی چون هدف تحقیق، رعایت رازداری، استفاده از اسم مستعار و برخورداری از حق انصراف از مصاحبه، برای افراد شرح داده شد و پس از اعلام رضایت، فرآیند مصاحبه آغاز شد. اعتبار پژوهش به شیوه ارتباطی حاصل شد.

جهت تحلیل اطلاعات موجود از فرآیند شش مرحله‌ای «براون» و «کلارک» (۲۰۰۶) بهره گرفته شد. بر این اساس ابتدا متن هر مصاحبه چندین مرتبه مطالعه شد و با قراردادن اطلاعات در مقوله‌های گوناگون، دسته‌بندی داده‌ها انجام شد. در مرحله بعد لازم بود تا ارتباطی بین کدها برقرار شود؛ بنابراین مقوله‌های اولیه در ذیل کدهایی که پوشش مفهومی گسترده‌تر داشتند قرار گرفتند. در پایان مقوله‌های اصلی داری تشابه مفهومی در ارتباط با یک دیگر قرار گرفتند و مقوله هسته استخراج شد؛ سپس مقوله‌های فرعی، اصلی و هسته بر مبنای روند تحقیق مورد بازبینی قرار گرفته و گزارشی از ارتباط میان آن‌ها که دربردارنده برچسب‌ها و استراتژی‌های مواجهه بود، ارائه شد.

۴. مشخصات جمعیت‌شناختی پاسخ‌گویان

مطابق جدول ۱، نیمی از پاسخ‌گویان زن و نیمی مرد بوده‌اند. حداقل سن ۲۱ سال و حداکثر سن ۷۰ سال می‌باشد. درمیان پاسخ‌گویان طیف گوناگون از مشاغل هم‌چون: دانشجوی، آزاد، پزشک، کارمند بخش دولتی و خصوصی، بازنشسته و خانه‌دار دیده می‌شود. ۱۷ نفر از پاسخ‌گویان دارای تحصیلات دانشگاهی بودند. درخصوص منطقه محل سکونت نیز توزیعی متناسبی از پاسخ‌گویان در این سه منطقه وجود دارد.

جدول ۱: مشخصات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان ساکن در مناطق برخوردار
Tab. 1: Demographic Characteristics of Participants

پاسخگویان ساکن در مناطق برخوردار					
ردیف	جنسیت	سن	شغل	تحصیلات	منطقه محل سکونت
۱	زن	۶۲	بازنشسته آموزش و پرورش	دیپلم	۱۱
۲	زن	۴۵	معلم	لیسانس	۱۱
۳	زن	۵۱	خانه دار	دیپلم	۹
۴	مرد	۵۵	کارمند شرکت گلریز	دیپلم	۱۱
۵	مرد	۳۳	موبایل فروش	فوق دیپلم	۱
۶	زن	۳۵	تریدر	فوق دیپلم	۱
۷	مرد	۴۷	کارمند شهرداری	لیسانس	۹
۸	زن	۴۲	مشاوره خانواده	فوق لیسانس	۱۱
۹	مرد	۵۷	مغازه الکترونیکی	دیپلم	۱۱
۱۰	زن	۲۱	دانشجو	لیسانس	۱
۱۱	زن	۳۱	خانه دار	لیسانس	۱
۱۲	زن	۲۸	مهندس کامپیوتر	فوق لیسانس	۱
۱۳	مرد	۳۳	کارگزار املاک	لیسانس	۹
۱۴	زن	۵۴	کارمند سپاه	لیسانس	۹
۱۵	مرد	۲۳	دانشجو	لیسانس	۱
۱۶	زن	۶۷	کارمند نیرو انتظامی	لیسانس	۱۱
۱۷	زن	۴۸	پزشک	دکتر	۱۱
۱۸	مرد	۷۰	بازنشسته اداره راه	لیسانس	۹
۱۹	زن	۳۶	کارمند صداسیما	لیسانس	۹
۲۰	مرد	۶۹	بازنشسته قوه قضائیه	لیسانس	۹
۲۱	مرد	۴۵	کارمند شهرداری	فوق لیسانس	۱

۵. ادراک حاشیه‌نشینی

«لینک» و «فلن» (۲۰۰۱) با ارائه مفهوم برجسب توضیح می‌دهند که داغ‌نگ اعتبار مستقل ندارد و از قبل نبوده است، بلکه توسط مردم در فرآیند اجتماعی ساخته و ثابت می‌شود. هر برجسب اگر به صفات نامطلوبی که از نظر اجتماعی برجسته هستند اشاره شود و به صورت کلیشه‌ای برای دسته‌بندی افراد تنظیم شود، به یک داغ‌نگ اجتماعی تبدیل می‌شود و زمینه‌ای برای جدایی دیگران و اعمال طرد و تبعیض می‌شود. در مصاحبه‌های صورت‌گرفته مشارکت‌کنندگان براساس انواع ادراکات تجربی، برساختی و جامع از حاشیه‌نشینان، صفت‌ها و برجسب‌های گوناگونی به حاشیه‌نشینان نسبت می‌دهند، اساساً ساکنین چنین فضاهایی با لکه‌ی محل که نشان‌دهنده‌ی صفت‌های آلوده این مناطق است، دچار کم‌ارزشی می‌شوند (واکوانت، ۲۰۰۷).

جدول ۲: ادراک حاشیه‌نشینان

Tab. 2: Perception of Marginalized Individuals

مضمون اصلی	مضمون فرعی	مفهوم	تعداد افراد گزارش‌دهنده
حصر مرتبه‌ی آغازین	زیست معاش محور	در جستجوی اجناس ارزان، دغدغه تأمین معاش روزانه	۵
	پایگاه اقتصادی فرومایه	شرایط نامناسب مالی، اشتغال به مشاغل کاذب و سطح پایین	۶
	خود ناتوان	احساس فرومایگی، احساس تضعیف حق	۹
	خود ایستا	پای‌بندی به آداب و رسوم کهنه، فرهنگ و پوشش سنتی	۲۱
خود نابه‌هنجار	الگوی رفتاری ناپسند	مردسالاری	۸
	هنجارگریز	عدم رعایت قانون و مقررات	۱۰
فرهنگ فرومایه	کنش تکانشی	عدم صبوری، عصبی بودن، سریع عصبانی شدن	۱۳
	خود ناآراسته	عدم رعایت آراستگی	۲۱
	تربیت فرودین	ارجحیت اشتغال بر تحصیل	۱۵
	لهجه فرودین	متفاوت بودن لهجه، داشتن لهجه اصیل	۱۷
	گفتار فرودین	زبان متفاوت با بالاشهری‌ها	۲۱
	کنش فرودین	انجام رفتارهای ناپسند	۱۸
سرمايه فرهنگی فرودین	پایین بودن سواد	۱۰	

- **حصر مرتبه آغازین:** یکی از زمینه‌های اصلی شکل‌گیری سکونت‌گاه‌های حاشیه‌ای و کم‌برخوردار، فقدان سرمایه اقتصادی است، که این خود عاملی مهم در اعمال داغ‌ننگ به این محلات و ساکنین آن می‌باشد (واکونت، ۲۰۰۷). فقر اقتصادی به عنوان خصیصه رایج در بین ساکنین مناطق حاشیه‌ای، به صورت زیست-معاش محور، خودناتوان، خودایستا و پایگاه اقتصادی فرومایه تظاهر می‌کند.

ساکنین سکونت‌گاه‌های حاشیه‌ای با فقر برجسته آمیخته هستند (ژانگ و همکاران، ۲۰۲۱)؛ بنابراین تلاش می‌کنند با به‌کارگیری استراتژی‌های گوناگون معیشت و تداوم بقای خود را تأمین نمایند؛ از جمله این استراتژی‌ها، مشغولیت دائم به تأمین معاش و جستجوی اجناس ارزان می‌باشد. در این میان فقر و به تبع آن مشغولیت دائم به تأمین معاش موجب می‌گردد در صعود به سایر مراحل سلسله‌مراتب نیاز که پیش نیاز آن تأمین معاش است، اختلال صورت گیرد و با سرکوبگری سایر امیال، این افراد با فقدان میل به پیشرفت و تغییر، خلاقیت و تغییر همراه باشند.

اساساً داغ‌ننگ مکانی به دلیل ماهیت تحقیر نمادین، حاشیه‌نشینان را با محرومیت اقتصادی و اجتماعی برای گذران زندگی مواجهه ساخته (مک‌کورمیک^{۳۳} و همکاران، ۲۰۱۲) و به پایین‌ترین گروه‌ها در سلسله‌مراتب اجتماعی متصل می‌کند (واکونت، ۲۰۰۷). چنین پدیده‌ای موجب می‌شود حاملین داغ‌ننگ در برابر عاملین داغ‌ننگ خود را ناتوان پنداشته و ادراک ناتوانی تاحدی قدرت یابد که آنان را در برابر عاملین داغ‌ننگ فاقد قدرت کنش‌گری کند. این فرآیند باعث شکل‌گیری احساساتی چون ناتوانی، بی‌ثمری و بی‌فایده‌ای در افراد می‌شود که در ترکیب با از خود بیگانگی، به ترک اجتماع و اختلال مشارکت اجتماعی منتهی می‌شود (نیل^{۳۴}، ۲۰۲۰)؛ بنابراین به تدریج از حوزه‌های مختلف زندگی کنار گذاشته می‌شوند (اتکینسون^{۳۵}، ۱۹۹۸) و با روی آوردن به مشاغل فاقد مهارت، غیررسمی و با دستمزدهای پایین، در چرخه تداوم وضعیتی قرار می‌گیرند.

- **خود نابه‌هنجار:** هنجارها الگوهای ثابت رفتاری هستند که مورد وفاق اعضاء یک گروه می‌باشند و انتظار می‌رود که افراد مطابق با آن‌ها، کنش‌های خود را تنظیم نمایند (کوهن، ۱۳۸۲: ۶۲). در صورتی که افراد از این الگوهای رفتاری منحرف شوند، می‌توان آنان را نابه‌هنجار دانست. خود نابه‌هنجار در دو ویژگی ارزش‌بودن خصوصیات ناپسند و هنجارگریز تظاهر می‌یابد.

می‌توان گفت افراد در گروه خودی، خود را با نگرش‌ها، اعتقادات و کنش‌های درون‌گروهی هم‌تراز می‌سازند و میل به رعایت هنجارها دارند (بلچر و دفورگ، ۲۰۱۲). بر این اساس حاشیه‌نشینان هم‌سو با ارزش‌های محیطی و درون‌گروهی خود هستند؛ درحالی‌که ساکنین مناطق برخوردار عموماً الگوهای رفتاری خود را مرجع و قابل قبول

ادراک کرده و سایر الگوهای رفتاری را غیرعادی می‌داند (تاکاهاشی و همکاران، ۲۰۰۲)؛ بنابراین حاشیه‌نشینان را هم‌سو با الگوهای رفتاری ناپسند ادراک می‌کنند و به دلیل تخطی از هنجارهای قانونی و فقدان میل به انطباق با هنجارها، هنجارگریز ادراک می‌کنند. «اسچور»^{۲۶} (۱۹۷۱) نیز بیان می‌کند افراد به دلیل تخطی از آنچه جامعه هنجار می‌داند، داغ‌ننگ زده می‌شوند.

- فرهنگ فرومایه: فرهنگ را می‌توان به مثابه سیستمی دانست که از درهم تنیدگی اجزاء گوناگونی چون: باورها، ارزش‌ها، اخلاقیات، آداب و رسوم، هنر، دین و دانش تشکیل شده است. این عناصر در طول تاریخ انباشت شده و از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود (تیلور، ۲۷، ۲۰۱۰)؛ بنابراین با توجه به گستردگی مفهوم فرهنگ، می‌توان مضامینی چون: کنش تکانشی، خودبی‌اعتبار، خودناآراسته، تربیت فرودین، لهجه فرودین، گفتار فرودین، کنش فرودین و سرمایه فرهنگی فرودین را در ذیل آن قرار داد.

ساکنین مناطق برخوردار به عنوان طبقه مسلط، دارای سلیقه و ذائقه خاص خود بوده و افراد با سلیقه و ذائقه متفاوت از نظام ارزشی خود را، متفاوت و ناپسند ادراک می‌کنند. این درحالی است که حاشیه‌نشینان نیز عمدتاً منطبق با نظام ارزشی خود هستند، از این رو چنین عدم هم‌سویی با نظام ارزشی طبقه مسلط، زمینه بدنامی آنان را فراهم می‌سازد. بدین ترتیب اقدام به رفتارهای تکانشی یا ویژگی‌هایی چون: شتابناک، فاقد برنامه‌ریزی، توأم با خشونت و مستعد پیامدهای منفی، انحراف از معیارهای زیبایی‌شناسی و آراستگی (خصوصاً با توجه به این‌که این انحراف یکی از شش شرایط اعمال داغ‌ننگ نیز می‌باشد (لینک و فلن، ۲۰۱۳)، عدم انطباق با الگوهای تربیتی معیارین مناطق برخوردار به دلیل مشغولیت والدین به تأمین معاش، برخورداری از گویش و لهجه مختص خود به دلیل ترکیب جمعیتی مهاجر، به‌کار بردن واژگان غیررسمی و مختص خود که ناشی از خصیصه‌های فرهنگی بوده و فاقد بعد زیبایی‌شناسی از نگاه ساکنین مناطق برخوردار است، اقدام به کنش‌های دارای منزلت کمتر در سلسله‌مراتب اجتماعی و برخورداری حداقلی از سرمایه فرهنگی که تاحدی ریشه در فقر اقتصادی دارد، باعث شده است ساکنین برخوردار این افراد را با کنش تکانشی، خود ناآراسته، تربیت فرودین، لهجه فرودین، گفتار فرودین، کنش فرودین و سرمایه فرهنگی فرودین ادراک کنند.

براساس یافته‌ها ساکنین مناطق برخوردار شهر مشهد، طیف گوناگونی از ادراکات و کلیشه‌های ذهنی نسبت به حاشیه‌نشینان دارند که غالباً در ذیل ادراکات منفی قرار دارند. این ادراکات منفی از محله سکونت افراد فراتر رفته و به سایر ابعاد زندگی

از جمله سبک زندگی افراد نفوذ می‌کند و این افراد را به نمادی از انواع نابسامانی‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تبدیل می‌سازد؛ بنابراین، کنار هم قرارگیری چنین ادراکات و کلیشه‌های مذموم اجتماعی برساخت‌کننده مفهوم «داغ‌ننگ حاشیه‌نشینی» است که در بردارنده تراکمی از انواع صفت‌های فرومایه است که می‌تواند افراد را در پایین‌ترین جایگاه‌های اجتماعی قرار دهد.

۶. استراتژی‌های مواجهه با ساکنین مناطق کم‌برخوردار

«واکوانت» (۲۰۰۷) بیان کرد به دلیل روابط درهم تنیده افراد و مکان‌ها، ننگ مکان به افراد انتشار یافته و موجب آلودگی آنان می‌شود؛ بدین ترتیب داغ‌ننگ مکانی با ایجاد مرزهای نمادین نقش مهمی در طرد اجتماعی و تداوم موقعیتی ساکنان این نواحی دارد (واکوانت و همکاران، ۲۰۱۴). این داغ‌ننگ به ادراک ساکنین مناطق برخوردار شهری درآمده و مبنایی برای تعامل با حاشیه‌نشینان می‌شود. ساکنین مناطق برخوردار با توجه به نوع ادراک دو استراتژی متفاوت برای مواجهه با آنان به کار می‌برند. یک گروه به دلیل میل به اجتناب از سازگاری، استراتژی‌های عدم سازش اجتماعی را به کار گرفته و گروهی دیگر میل به سازگاری داشته و استراتژی‌های سازش را به کار می‌بندند (جدول ۳).

۶-۱. استراتژی‌های عدم سازش اجتماعی

«براون»^{۲۸} (۱۹۶۵) اعتقاد دارد سازگاری اجتماعی جریانی است که تعاملات بین کنش‌گران گوناگون با یکدیگر و عناصر جامعه در حوزه نقش‌های اجتماعی، عملکردهای اجتماعی و کنش‌های متقابل در حالت رضایت‌بخش قرار می‌گیرد (دبورا، ۲۹ و همکاران، ۱۹۹۳). بر این اساس می‌توان عدم سازش را نوعی عدم انطباق و اختلال در مناسبات اجتماعی دانست که احساساتی نظیر ترس و اضطراب همراه دارد. کنش‌گرانی که به اتخاذ این استراتژی می‌پردازند، بر اساس ادراک خود از داغ‌ننگ حاشیه‌نشینی، تمایل به معاشرت حداقلی با آنان دارند؛ از این‌رو راه‌هایی درپیش می‌گیرند که نوعی مرز نمادین بین آنان و ساکنین مناطق کم‌برخوردار حفظ شود.

۶-۱-۱. استراتژی پنهان‌سازی: جهت نشان دادن قدرت مضاعف داغ‌ننگ در تنزل

ارزش، گافمن از قابلیت انتشار این مفهوم یاد می‌کند که بر این اساس علاوه بر خود فرد داغ‌خورده، هویت افرادی که با وی در تعامل هستند نیز تضعیف می‌شود (گافمن، ۱۳۸۶: ۶۸) این ویژگی در ترکیب با آنچه که «مید» از شکل‌گیری خود بر اساس

جدول ۳: استراتژی‌های مواجهه با ساکنین مناطق کم‌برخوردار
Tab. 3: Coping Strategies with Residents of Underprivileged Area

مقوله اصلی	مقوله فرعی	مفهوم	تعداد افراد گزارشی دهنده
استراتژی‌های عدم سازش اجتماعی	استراتژی پنهان‌سازی	تلاش در پنهان‌سازی در صورت ارتباط، وجود ذهنیت منفی دیگران، مورد قضاوت شدن	۱۲
	استراتژی مطروودیت اجتماعی	عدم دریافت واکنش مثبت و قطع ارتباط، عدم برقراری ارتباط، برقراری ارتباط کمتر	۶
	استراتژی جابه‌جایی مکانی	ترک محله، عوض کردن محله	۸
	استراتژی همگون‌سازی	عدم تردد با ظاهر آراسته، عدم تردد با ماشین گران	۳
	استراتژی دگرگزینی مکانی	تمایل به زندگی در شهری دیگر یا روستا به‌جای حاشیه شهر، ارجحیت زندگی در آپارتمانی نامناسب در منطقه برخوردار شهر نسبت به زندگی در حاشیه شهر	۴
استراتژی‌های سازش اجتماعی	استراتژی پذیرندگی مشروط	آشکار کردن محله سکونت در صوت مایه مباحثات بودن	۳
	استراتژی تنظیمی	برقراری ارتباط یا قطع ارتباط منوط به شناخت، ارتباط یا عدم ارتباط منوط به امتحان رابطه، نوع رفتار متأثر از فیدبک	۱۱
	استراتژی آشکارسازی	فقدان روحیه پنهان‌کاری، عدم امکان پنهان‌سازی	۱۲
	استراتژی مواجهه هم‌دلانه	نگاه دلسوزانه، برخورد محترمانه	۳
	استراتژی مواجهه پیشانگر	ارتباط محتاطانه، مدیریت رفتار جهت جلوگیری از وقوع اختلاف	۳

بازتاب نگرش‌های دیگران می‌گوید (گل‌محمدی، ۱۳۹۱) موجب می‌شود برقراری ارتباط با حاشیه‌نشین باعث شود افراد با تعریف و قضاوت منفی دیگران مواجه شوند؛ بدین ترتیب افرادی که در تعامل با فردی حاشیه‌نشین هستند، تلاش می‌کنند ارتباط خود را پنهان کرده تا از این طریق جنبه‌ای از خود را که مورد پذیرش است، به نمایش گذارند (جلائی‌پور و محمدی، ۱۳۹۱: ۱۶۵).

مشارکت‌کنندگان اذعان داشتند اغلب ساکنین مناطق برخوردار نگاه منفی به حاشیه‌نشینان دارند که در صورت برقراری ارتباط با حاشیه‌نشینان، نگاه‌های منفی به آنان نیز تسری می‌یابد؛ بنابراین جهت جلوگیری از تخریب منزلت و جایگاه اجتماعی و

برای حفظ و جاهت اجتماعی و انگیزهٔ آبروطلبی، افراد تلاش می‌کنند در صورت معاشرت، محلهٔ سکونت حاشیه‌نشینانی که با وی ارتباط گرفتند را از کنش‌گران شبکهٔ ارتباطی خود پنهان سازند.

«اگر فردی از اون محله با دخترم ازدواج کنه، محله‌شو پنهان می‌کنم... چون مردم دید منفی نسبت به اون منطقه‌ها دارن و قضاوتمون میکنن؛ مثلاً میگن: معلوم نیست چی بوده که مجبور شده به اون منطقه دختر بده، حتماً دخترش مشکل داشته. (خانم ۴۵ ساله)».

۶-۱-۲. **استراتژی مطروودیت اجتماعی:** طرد اجتماعی اشاره به قائل شدن حدودی مشخص بین خود و دیگران به دلیل وجود تفاوت‌ها است که حاصل آن کاهش هم‌بستگی اجتماعی و بروز گسیختگی اجتماعی است (سیلور، ۳۰ ۱۹۹۴). کنش‌گرانی که تفاوت‌های رفتاری و فرهنگی را ادراک کرده بودند و قائل به پذیرش تفاوت‌ها و بردباری نبودند، اقدام به اتمام معاشرت کردند.

«از نظر اخلاقی و رفتاری و کرداری متفاوت هستن... واسه همین تناقض‌های رفتاری ارتباط‌مون خیلی کمه باهاشون... شاید سالی یه دفعه» (آقای ۵۷ ساله).

قائل به تفاوت جایگاه و مرتبهٔ اجتماعی نیز انگیزهٔ نیرومندی در عدم برقراری ارتباط و مطروودسازی است؛ در این خصوص الیاس (۱۹۹۴) بیان می‌کند انتصاب خود به ویژگی‌های برتر انسانی، موجب محروم‌سازی دیگران فاقد این ویژگی از تماس اجتماعی با خود می‌شود.

«حاشیه‌نشینانی که جایگاهش از من پایین‌تر باشه باهاش ارتباط نمی‌گیرم. بی‌ادبی نمی‌کنم، ولی ارتباط هم نمی‌گیرم... بوده خیلی وقت‌ها که طرف آمده خودشو به من بچسبونه ولی من یه جووری بهش نشون دادم که دوست ندارم باهاش ارتباط بگیرم» (آقای ۳۳ ساله).

عدم اعتماد و احساس ناامنی در ارتباط با حاشیه‌نشینان نیز موجب مطروودسازی می‌شود. «لینک» و «فلن» (۲۰۱۳) اظهار کردند اگر افراد ادراک کنند که حاشیه‌نشینان دست به اقدامات مخاطره‌آمیز می‌زنند که باعث در معرض خطر قرار گرفتن می‌شود؛ بنابراین حفظ امنیت تبدیل به انگیزهٔ نیرومندی برای ایجاد فاصلهٔ اجتماعی می‌شود. «تو ظاهر که همون برخوردی که با بقیه داشتیم، با اونم داشتم اما تو عمل مثلاً خونه این همکارم نمی‌رم، ... چون به پدرش و بردارش اعتماد نمی‌کنم و میگم اگر برم اونجا معلوم نیست چه اتفاقی بیفته برام» (خانم ۴۲ ساله).

۶-۱-۳. **استراتژی جابه‌جایی مکانی:** فاصله‌گرفتن از افرادی که داغ‌ننگ به آنان زده می‌شود، از راه‌های مؤثر در مدیریت ارتباط است. این فاصله‌گرفتن می‌تواند

به صورت جابه‌جایی مکانی و عدم سکونت در همسایگی حاشیه‌نشینان خود را نشان دهد. افرادی که اذعان داشتند در صورتی که حاشیه‌نشینانی که به محله آنان نقل مکان می‌کنند، حامل ویژگی‌هایی چون: انبوهی جمعیت و برخورداری از فرهنگ بسیار متفاوت باشند، محله خود را ترک کرده و به مکانی دیگر برای زندگی خواهند رفت. این گروه به دلیل قائل بودن به تفاوت‌ها و عدم پذیرش تفاوت‌ها، بهترین راه را ترک محله خود می‌دانند.

«همین الان همسایه زابلی داریم، بچه‌هاشون تو کوچه هستن، یکسره دعوا میکنن؛ حرف زشت میزنن، و من چشم میکشم اینا از اینجا برن، چون فرهنگشون با ما متفاوت هست. تو هر منطقه‌ای همه جور آدم هست، ولی اگر از اون آدم‌هایی که فرهنگشون متفاوت هست و تپیشون فرق میکنه، به صورت طایفه‌ای بیان اینجا دیگه من از این محله میرم» (خانم ۵۴ ساله).

دسته‌ای دیگر افرادی هستند که مطابق با ادراک ترس و ناامنی، برای جلوگیری از ایجاد خطر و محافظت از امنیت خود، ریسک زندگی در همسایگی آنان را نپذیرفته و اقدام به ترک محله می‌کنند. بر این اساس «کورتولیکو» (۲۰۱۵) نشان داد ادراک ترس به صورت اجتناب از محله و ترک محله نمود می‌یابد.

«من کلاً تو تعامل با این آدم‌ها مشکل ندارم، ولی اگر خیلی نزدیک باشن احساس ناامنی می‌کنم و اگر بیان تو این محله من خونمو عوض می‌کنم. اگر قرار باشه بیان اینجا و مثلاً فکر کن یه عده قاچاقچی هم باشن، من تو این محله نمیتونم زندگی کنم» (آقای ۵۷ ساله).

۴-۱-۶. استراتژی انطباق: افرادی که در فضاهای داغ‌ننگ زده سکونت دارند، خطرناک محسوب شده، به فعالیت‌های مجرمانه آلوده هستند (باشاک و همکاران، ۲۰۱۷) و ادراک از این نواحی آمیخته با ترس و ناامنی است (واکوانت، ۲۰۰۷). وجود چنین ادراکی در میان ساکنین مناطق برخوردار موجب شده تا هنگام قرارگرفتن در محیط حاشیه‌شهر، ابزارهای غیرکلامی ارتباطی مانند پوشش و نمادهای ظاهری (گافمن، ۱۳۹۱) خود را منطبق با اقتضائات آن محیط نمایند تا از طریق ایجاد تشابه و پوشش‌گذاری بر تفاوت‌ها، از بروز خطرهای احتمالی جلوگیری کنند.

«دوستی بهم می‌گفت: اگه خواستی اونجا بری، با ظاهر شیک و تمیز و اُطوکشیده و واکس زده نرو؛ تیپ معمولی بزن برو... با ماشین تمیز نرو. یا مثلاً توصیه می‌کردن: با ماشین خودت نرو، بیای می‌بینی لاستیک‌های ماشینت نیست، یا ماشینتو خط خطی میکنن... واسه همین سعی می‌کردم به توصیه‌های این دوستم عمل کنم» (آقای ۵۵ ساله).

استراتژی انطباق از جمله استراتژی‌هایی است که حتی گروه حامل داغ‌ننگ نیز در موقعیت‌های گوناگون جهت جلوگیری از آشکار شدن خصیصه منفی خود، آن‌را به‌کار می‌برند.

۶-۱-۵. استراتژی دگرگزینی مکانی: بازنمایی تحقیرآمیز از سکونت‌گاه‌های حاشیه‌ای موجب ممنوعه شناخته‌شدن این مناطق شده است (واکوانت، ۲۰۰۸)؛ هم‌چنین افراد خارج از این مکان‌ها، ساکنین این مناطق را خطرناک می‌دانند (واکوانت، ۲۰۰۸). ترکیب این ادراکات موجب می‌شود زندگی در حاشیه شهر برای افراد با عدم پذیرش زیاد همراه باشد. عدم پذیرش موجب می‌شود افراد در جستجوی جایگزین بوده و سعی کنند با گزینش انتخاب‌های دیگر، از فرار گرفتن در این نواحی جلوگیری کنند.

«اصلاً نمیتونم بپذیرم برم اونجا، اصلاً من اونجاها رو نمی‌پسندم، این‌که کاری داشته باشم و برم مشکلی نیست، ولی این‌که بخوام زندگی کنم نه و اگر مجبور بشم، باید دنبال گزینه‌های دیگه برای زندگی باشم» (خانم ۴۸ ساله).

برخی اذعان داشتند در صورت عدم امکان زندگی در محله کنونی و اجبار به ترک محله، انتخاب آنان برای زندگی حاشیه‌شهر نخواهد بود و سعی می‌کنند مکان‌های دیگر را با وجود مسافت زیاد و مشکلات گوناگون، جایگزین کنند. این افراد زندگی در شهری دیگر و روستایی اطراف شهر را ترجیح می‌دادند.

«ما همش دنبال پیشرفت هستیم و به خاطر پیشرفت دوست ندارم برم اونجا؛ خوب من اگر بخوام برم حاشیه شهر، میرم یه شهر دیگه» (خانم ۵۱ ساله).

«من حاضرم به جای اون مناطق برم گلبهار، حاضرم سختی راه بکشم برم گلبهار ولی اونجا نرم، یا تو یک خونه خیلی داغون و ۴۵ متری همینجا زندگی کنم، اما اونجا نرم...» (آقای ۳۳ ساله).

۶-۲. استراتژی‌های سازش اجتماعی

سازگاری را می‌توان نوعی انطباق‌یافتگی و کنار آمدن رضایت‌مندی در تعامل با عناصر پیرامونی خود دانست (ویزمن^۳، ۱۹۷۵). در این استراتژی افرادی قرار دارند که میل بیشتری به سازگاری اجتماعی در تعاملات خود دارند؛ اما در عین حال سازش را تابعی ضروری از وجود برخی معیارها می‌دانند.

۶-۲-۱. استراتژی پذیرندگی مشروط: پذیرش را می‌توان تابعی از نگرش‌های تصدیقی و مثبت نسبت به یک پدیده دانست (ظروفی، ۱۳۹۴). افرادی که میل به پذیرندگی و آشکارسازی ارتباط با حاشیه‌نشین را دارند، هرچند که دیدگاه مثبتی به آنان دارند، اما پذیرندگی را تابعی از محرک‌های تشویق‌کننده می‌دانند؛ بنابراین در صورت

وجود محرک‌های انگیزشی ارتباط خود را پنهان نمی‌کنند.

«اگر اون فرد هم قواره من و مایه مباحات باشه، پنهانش نمی‌کنم و به همه میگم محله زندگی شو، چون اون ویژگی خوب اینقد داره که محله زندگی دیگه به چشم نییاد» (خانم ۲۸ ساله).

۲-۲-۶. استراتژی تنظیمی: بازنگری در رفتارها و تنظیم آن‌ها براساس عناصر محیطی که موجب اتخاذ رفتارهای سازگار می‌شود، فرآیند تنظیم رفتار نامیده می‌شود (شجاعی، ۱۳۸۸). بر این اساس در شرایط تنظیمی رفتار افراد نیازمند تابع است. افرادی که این استراتژی را اتخاذ می‌کنند، هرچند ادراکی منفی از پیش موجود از حاشیه‌نشینان دارند، اما آن‌را در پرتنزه گذاشته و رفتار خود را تابعی از واکنش دیگری می‌سازند و متأثر از شناخت و ادراک کنونی از تجربه تعامل مستقیم، رفتار خود را تنظیم کنند؛ بنابراین ابتدا رفتارهای حاشیه‌نشینان را به منظور رسیدن به شناخت رصد می‌کنند و پس از حاصل شدن شناخت و ارزیابی، رفتار خود را مطابق با بازخورد دریافتی، تنظیم می‌کنند. «من همون ابتدا سریع واکنش نشون میدم و میگم صبر کنیم ببینیم چه طور آدم‌هایی هستن، شاید اونا هم مث خودمون باشن. بالأخره نمیشه پیشاپیش قضاوت کرد، چون شاید آدم‌های بدی نباشن. بعدش که شناختمشون اگر دیدم آدم‌های خوبی نیستن، تصمیم میگیرم که چکار کنم» (آقای ۶۹ ساله).

۳-۲-۶. استراتژی آشکارسازی: گروهی از افراد محله سکونت را در ذیل پایگاه محولی می‌دانند که انتخاب آن خارج از اراده فرد است، هم‌چنین بعد پذیرندگی نظام شخصیتی آنان غالب می‌باشد؛ ترکیب این دو ویژگی موجب می‌شود معاشرت با چنین فردی را از شبکه تعامل اجتماعی خود پنهان نکرده و فارغ از نگرانی مورد قضاوت قرار گرفتن، ارتباط با حاشیه‌نشین را آشکار کنند.

«نه دیگه پنهان نمی‌کنم محل زندگی شو، اون بنده خدا که دست خودش نبوده رفته گلشهر، شرایط ایجاب کرده و به همه میگم اهل اونجاست» (آقای ۷۰ ساله). گروهی دیگر اعتقاد دارند حاشیه‌نشینان خصوصیتی دارند که مانع از پنهان کردن آنان می‌شود. همان‌طور که لینک و فلن (۲۰۱۳) بیان می‌کنند پنهان کردن یک ویژگی، منوط به برخورداری از قابلیت پنهان‌سازی است و در صورتی که یک ویژگی وجه آشکاربودگی آن نیرومندتر باشد، امکان پنهان‌سازی آن فراهم نخواهد شد؛ بدین ترتیب این افراد قائل به تفاوت‌های رفتاری و نمادهای ظاهری برجسته‌ای هستند که به دلیل عدم هم‌سویی با الگوهای رفتاری و نمادی معیارین مناطق برخوردار، امکان پنهان‌سازی فرد را نمی‌دهند. در واقع، قدرت نمادهای ظاهری را فراتر از توان پنهان‌سازی می‌دانند.

«پنهان کردنی نیستن چون تفاوت رفتارشون نشون میده. نوع لباس پوشیدن و اختلافی که هست به چشم میاد. چیزی که آشکار هست رو که نمیشه پنهان کرد، تفاوت هارو که نمیتونی پنهان کنی» (خانم ۴۲ ساله).

دسته‌ای دیگر پنهان‌سازی را راه‌حلی نامناسبی دانسته و اعتقاد دارند در صورتی که اقدام به پنهان‌سازی کنند، استرس بیشتری برای جلوگیری از فاش شدن آن دارند. «نه پنهان نمی‌کنم چون استرس پنهان کردن بیشتر هست و آدم نگران فاش شدنش هست (خانم ۴۸ ساله)».

۴-۲-۶. استراتژی مواجهه هم‌دلانه: از ترکیب عناصری چون حس کردن دیگری، درک کردن دیگری، اشتراک در عواطف و پذیرش دیدگاه‌ها و ارزش‌های دیگری، هم‌دلی حاصل می‌شود (ساروخانی، ۱۳۷۵). بر این اساس برخی افراد تفاوت خود و حاشیه‌نشینان را ادراک کرده، اما قائل به رفتارهای تبعیض‌آمیز نبوده و سعی در برقراری نوعی رابطه گرم و اخلاقی با آنان دارند.

«من نگاه دلسوزانه به این آدم‌ها دارم، این آدم‌ها خودشون مشکلی ندارن، محیط زندگیشون اینارو این‌طوری کرده، شاید اگر اونا هم امکانات داشتن، مث ما می‌شدن. واسه همین سعی می‌کنم خیلی خوب و مث بقیه باهاشون رفتار کنم» (آقای ۶۹ ساله). برخورداری از نگاه دلسوزانه و اخلاق مسئولیت‌موجب می‌شود این افراد حاشیه‌نشینان را در مرتبه فروتر ندیده و تلاش می‌کنند نوعی برابری بین آنان و سایرین ایجاد کنند.

همه ما انسان هستیم و در برابر هم مسئول، ما نباید آدم‌هایی که پایین‌شهر میشینن به چشم پایین‌بینیم، بلکه حتی باید تلاش کنیم و بهشون کمک کنیم تا اونا هم وضعیت زندگیشون بهتر بشه» (خانم ۲۸ ساله).

۵-۲-۶. استراتژی مواجهه پیشان‌گر: این گروه ادراکاتی از پیش موجود دارند اما آن‌را مبنایی برای رفتارهای تعصب‌آمیز قرار نمی‌دهند، بلکه براساس ادراک خود پیش‌بینی می‌کنند، در صورت عدم تنظیم معیارهای لازم، در تعاملات خود با مشکل مواجهه خواهند شد؛ از این‌رو قائل به برقراری ارتباط محتاطانه هستند و تلاش می‌کنند با مدیریت رفتار و ایجاد فاصله اجتماعی، ارتباطات خود را به‌گونه‌ای تنظیم کنند تا از بروز اختلال در تعاملات جلوگیری کنند.

«ارتباط دارم باهاشون اما ارتباط محتاطانه، یعنی ارتباطی که نه ما به اونا توهین کنیم نه اونا به ما توهین کنن؛ ارتباطم با اونا یه حد مشخص داره» (آقای ۵۷ ساله).

۷. نتیجه‌گیری

زندگی در سکونت‌گاه‌های غیررسمی و حاشیه‌ای به دلیل انحراف از مدل‌های نرمال هنجاری و مغایرت با ارزش‌های یک واحد اجتماعی، همواره با داغ‌نگ روبه‌روست (کید، ۲۰۰۷). در این خصوص «هاردوی» و «ساترتویت» (۱۹۷۵) عنوان شهر قانونی و غیرقانونی را برای تفکیک محلات شهری به کار می‌برند که براساس آن شهر قانونی، شهر غیرقانونی را مناطق آسیب‌دیده و غیرمنطبق با هنجار شهر قانونی دیده و داغ‌نگ را علیه این نواحی اعمال می‌کند (مندس و ایسودا، ۲۰۲۱). تصاویر منفی از این سکونت‌گاه‌ها به ادراک افراد درآمده و موجب شکل‌گیری داغ‌نگ می‌شود که می‌تواند روابط افراد و شیوه‌های مواجهه با گروه حامل داغ‌نگ را تنظیم کند.

پژوهش حاضر با هدف مطالعه ادراک داغ‌نگ حاشیه‌نشینی از منظر ساکنین مناطق برخوردار و استراتژی‌های مواجهه آنان با حاشیه‌نشینان، با رویکرد کیفی و از فرآیند مصاحبه نیمه‌ساختمند با ۲۱ فرد ساکن در مناطق برخوردار شهر مشهد انجام شد. مشارکت‌کنندگان براساس ادراک خود، انواع گوناگونی داغ‌نگ را به حاشیه‌نشینان نسبت می‌دادند و براساس آن طیف گوناگونی از استراتژی‌های مواجهه عدم سازش اجتماعی تا سازش اجتماعی را در ارتباط با این افراد به کار می‌بردند.

ساکنین مناطق برخوردار انواع ادراکات و کلیشه‌ای منفی ذهنی نسبت به حاشیه‌نشینان دارند که براساس آن مفهوم داغ‌نگ حاشیه‌نشینی را بر ساخت می‌کنند. اساساً آمیخته بودن این افراد با فقر، اشتغال به مشاغل کم‌درآمد و تلاش برای تأمین نیازهای اولیه موجب داغ‌نگ می‌شود که در مطالعه فاتاح و والتر (۲۰۲۰) و جنسن و کریستین (۲۰۲۱) نیز اشاره شد. ادراکاتی چون کانون جرم و انحراف که هم‌سو با یافته پژوهش مندس و ایسودا (۲۰۲۱) است، موجب می‌شود این افراد هنجار‌گریز و منحرف تعریف شوند و زمینه بدنامی فراهم می‌شود. علاوه بر این، یکی از اصلی‌ترین وجوه اعمال داغ به این افراد، درهم‌تنیدگی آنان با فقر، بزهکاری، جنایت، نقض اخلاق و قانونی موجب می‌شود نمادی از انحطاط محسوب شوند و داغ زده شوند (واکوانت، ۱۹۹۳؛ باشاک و همکاران، ۲۰۱۷). عدم رعایت بهداشت و آراستگی و ژولیدگی که به صورت‌های مختلف نمود می‌یابد نیز موجب اعمال داغ‌نگ می‌شود که در مطالعه وازکوئر و همکاران (۲۰۲۰) نیز مشکلاتی چون مسکن و بهداشت نامناسب را موجب بدنامی افراد و مکان‌ها دانستند. ساکنین مناطق کم‌برخوردار در تلاش برای انطباق ظاهری با معیارهای مناطق برخوردار، محکوم به داغ‌نگ خود نمایشی آشکار می‌شوند؛ زیرا که اعتقاد بر این است این افراد قابلیت هم‌سوسازی ندارند. در عین حال این افراد به دلیل موقعیت نامناسب اقتصادی و قرارگیری در فقر که نوعی مسأله ساختاری است نیز با داغ‌نگ‌هایی چون

زیست معاش محور، ناتوان، پایگاه اقتصادی فرومایه و عدم تغییر روبه‌رو هستند؛ درحالی‌که برخی از این داغ‌ننگ‌ها ناشی از مشکلات معیشتی آنان است. از دیگر وجوه داغ‌ننگ‌زنی به این افراد، آمیختگی آنان با نقص قوانین است که به موجب ایجاد خطر، جهت کاهش ریسک خطر، داغ‌ننگ اعمال می‌شود. فرهنگ فرومایه یکی از دیگر داغ‌ننگ‌های اساسی می‌باشد؛ این فرهنگ که در الگوهای مختلف رفتاری و گفتاری ابعاد زندگی دیده می‌شود، هر چند که از دید ساکنین مناطق برخوردار به دلیل عدم تطابق با نظام هنجاری تعریف شده آنان ناپسند تلقی می‌شود، اما بسیاری از این وجوه جزو هویت و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی این نواحی محسوب می‌شود، درحالی‌که ساکنین مناطق برخوردار قائل به پذیرش این تفاوت‌ها نبوده و هر ویژگی مغایر با نظام ارزشی خود را داغ‌ننگ می‌زند. تکثیر برجسب‌ها، داغ‌ننگ و شکاف ناشی از آن تاحدی گسترش یافته که باعث می‌شود گروه مسلط جهت برقراری ارتباط به اتخاذ استراتژی پرداخته و به‌عنوان گروه غیرخودی، سعی در تنظیم رفتار جهت مواجهه با آنان نمایند؛ اساساً داغ‌ننگ به دلیل این‌که نمادی از معانی کم‌ارزش و تنزلی است، افراد را به اتخاذ کنش‌های متفاوتی جهت مواجهه برمی‌انگیزد که بسیاری از این کنش‌ها به‌گونه‌ای است که سبب تشدید داغ و تنزل مداوم موقعیت اجتماعی و اقتصادی افراد است. بنابراین بخش عظیمی از ادراک داغ‌ننگ حاشیه‌نشینی برخاسته از قائل به برتربودگی و تمایز گروه مسلط و عدم پذیرش نظام ارزشی متفاوت مناطق حاشیه شهر است؛ تکثیر و بازتولید این ادارکات، تنها به تداوم و بازتولید چرخه حاشیه‌نشینی، تکه‌تکه شدن شهر و برجسته‌سازی حاشیه‌نشینان منجر می‌شود و با ایجاد اختلال رابطه‌ای، مانع ادغام و زمینه‌پرد آنان را از جریان اصلی جامعه ایجاد می‌کند؛ از این رو، سیاست‌گذاری درخصوص فراهم کردن زمینه ادغام این افراد در متن شهر، می‌تواند در جلوگیری از تداوم چرخه حاشیه‌نشینی و داغ‌ننگ مؤثر واقع شود.

پی‌نوشت

1. Ezeh
2. Panday
3. Mayne
4. Schiffer & Schatz
5. Hopper
6. Block
7. Simons
8. Bernburg
9. O'Connor & Earnest
10. Donnelly
11. Jones

12. Hannem & Bruckert
13. Territorial stigmatization
14. Koutrolikou
15. Yang
16. No-go area
17. Elias
18. Bürk
19. Klocker
20. Jensen
21. Takahashi
22. Halliday
23. McCormick
24. Neil
25. Atkinson
26. Schur
27. Tylor
28. Brown
29. Deborah
30. Silver
31. Weissman

کتابنامه

- اکبری، حسین؛ و حیدری چروده، مجید، (۱۳۹۸). واکاوی مهم‌ترین مسائل اجتماعی شهر مشهد. مشهد: هامون نو.
- بابایی فرد، اسدالله؛ و حبیبی راد، لیلی، (۱۳۹۷). «تجربه‌ی زنان معتاد بهبود یافته از طرد اجتماعی در شهر قم». مطالعات راهبردی زنان، ۲۱(۸۱): ۱۶۷-۱۸۹. <https://doi.org/10.22095/jwss.2018.142173>
- پورابولی، ب.؛ عابدی، ح.؛ عباس زاده، ع.؛ و کاظمی، م.، (۱۳۹۳). «فریاد خاموش: تجربه رنج مراقبتی والدین کودکان تالاسمی: یک مطالعه کیفی». تحقیقات کیفی در علوم سلامت، ۳(۳): ۲۸۱-۲۹۱.
- جلائی پور، حمیدرضا؛ و محمدی، جمال، (۱۳۹۱). نظریه‌های متأخر جامعه‌شناسی. تهران: نی.
- حسنی، محمدحسین؛ ذکایی، محمدسعید؛ طالبی، ابوتراب؛ و انتظاری، علی (۱۳۹۶). «مفهوم سازی سبک زندگی». جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۸(۱): ۴۴-۲۳.
- رحمتی نژاد، پروین؛ یزدی، مجید؛ خسروی، زهره؛ شاهی صدراآبادی، فاطمه، (۱۳۹۹). «تجربه زیسته بیماران مبتلا به کرونا ویروس (کووید-۱۹): یک مطالعه پدیدارشناسی». پژوهش در سلامت روان شناختی، ۱۴(۱): ۸۶-۷۱. <https://doi.org/10.1007/1.1.20080166.1399.14.1.2.5>

- ساروخانی، باقر، (۱۳۷۵). درآمدی بر دایرةالمعارف علوم اجتماعی. انتشارات کیهان.
- شجاعی، محمدصادق، (۱۳۸۸). درآمدی بر روانشناسی تنظیم رفتار از دیدگاه اسلامی. قم: دارالحدیث.
- ظروفی، مجید، (۱۳۹۴). «بررسی رابطه پذیرش اجتماعی با مهارت‌های اجتماعی بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شبستر». مطالعات جامعه‌شناسی، ۵ (۱۹): ۹۱-۱۱۰.
- فولادیان، مجید؛ و رضایی بحرآباد، حسین، (۱۳۹۸). «نگاهی به آسیب‌های اجتماعی و جرائم در حاشیه شهر مشهد و بررسی عوامل تسهیل‌کننده آن». جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، ۸ (۱): ۵-۰.
- کرسول، جان دبلیو، (۱۳۹۱). طرح پژوهش: رویکردهای کیفی، کمی و ترکیبی. علیرضا کیامنش و مریم دانای طوس، تهران: جهاددانشگاهی.
- کریم‌زاده، حسین؛ خالقی، عقیل؛ و ولائی، محمد، (۱۳۹۸). «آسیب‌شناسی اجتماعی حاشیه‌نشینی کلانشهر تبریز با رویکرد توانمندسازی». توسعه فضاهای پیراشهری، ۱ (۲): ۳۴-۱۵.
- کوهن، بروس، (۱۳۸۲). مبانی جامعه‌شناسی. غلامعباس توسلی، تهران: سمت.
- گافمن، اروین، (۱۳۸۶). داغ ننگ؛ چاره‌اندیشی برای هویت ضایع شده. ترجمه مسعود کیانپور، چاپ دوم، تهران: نشر مرکز.
- گل محمدی، احمد، (۱۳۹۱). جهانی شدن، فرهنگ و هویت. تهران: نی.
- گیدنز، آنتونی، (۱۳۸۵). جامعه‌شناسی. منوچهر صبوری، تهران: نی.
- محمد پور، احمد، (۱۳۹۰). روش تحقیق کیفی ضد روش. تهران: جامعه‌شناسان.
- Abedi, H.; abbaszadeh, A.; kazemi, M. & pouraboli, B., (2020). "Silent Screams: Experiences of Caregiver Suffering by Parents of Children with Thalassemia: A Qualitative Study". *Journal of Qualitative Research in Health Sciences*, 3(3): 281-291. (in Persian)
- Akbari, H. & Heydari C., M. (2018). *Analyzing the most important social issues of Mashhad*. Mashhad: Hamon Nou. (in Persian).
- Akbari, H. & Safari, S., (2019). "Studying the Social Contexts of HIV Infection Using Grounded Theory Strategy". *Journal of Social Sciences Ferdowsi University of Mashhad*, 15(2): 105-132. (in Persian).
- Akbari, H. & Safari, S., (2020). "Conditions of experienced stigma in

people living with HIV in Iran: a qualitative comparative analysis”. *Sociology of Health & Illness*, 42 (2): 1060-1076.

- Atkinson, A. B., (1998). “Social exclusion, poverty and unemployment”. In: A. B. Atkinson & J. Hills (eds.), *Exclusion, employment and opportunity. Case Paper*, no. 4, London: Centre for Analysis of Social Exclusion, London School of Economics.

- Babaiefard, A. & habibirad, L., (2018). “Experience of Recovered Addicted Women from Social Exclusion in Qom”. *Women’s Strategic Studies*, 21(81): 167-189. <https://doi.org/10.22095/jwss.2018.142173>. (in Persian)

- Başak, A. M.; Deniz, A. M. & Ertan, A. M., (2017). “The Romanization of poverty: Spatial stigmatization of Roma neighborhoods in Turkey”. *Romani Studies*, 27: 73 - 93.

- Becker, H. S., (1963). *Outsiders: Studies in the sociology of deviance*. New York: Free Press.

- Belcher, J. R. & DeForge, B. R., (2012). “Social stigma and homelessness: The limits of social change”. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 22(8): 929–946.

- Bernburg, J. G., (2009). “Labeling theory”. In: Marvin D. Krohn, Alan Lizotte & Gina Penly Hall (eds), *Handbook on Crime and Deviance* (187-207).

- Block, R. G., (2009). “Is It Just Me? Experiences of HIV-Related Stigma”. *Journal of HIV/AIDS & Social Services*, 8 (1): 1-19, DOI: 10.1080/15381500902736087.

- Braun, V. & Clarke, V., (2006). “Using thematic analysis in psychology”. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2): 77-101.

- Bürk, T., (2013). *Voices From the Margin: The Stigmatization Process as an Effect of Socio-Spatial Peripheralization in Small-Town Germany*.

- Cohen, B., (2003). *Basics of Sociology*. Gholmoabas Tausli, Tehran: Samt. (in Persian)

- Creswell, J., (2017). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Approaches*. Alireza Kiamanesh and Maryam Danaitos, Tehran: Jahad University. (in Persian)

- Deborah, Y.; Turner, A. & Romano, M., (1993). "Children of Chronic Pain Patients: risk factor for a maladjustment". *Pain*, 52: 311-317.
- Donnelly, L.; Baily L.; Jessani A.; Poštnikoff J.; Kerston P. & Brondani M., (2016). "Stigma Experiences in Marginalized People Living with HIV Seeking Health Services and Resources in Canada". *Journal of the Association of Nurses in AIDS Care, JANAC*, 27(6): 768–783.
- Elias, N., (1994). "A theoretical essay on established and outsider relations". In: N. Elias and J. L. Scotson, *The established and the outsiders*, Second edition, Sage, London.
- Ezeh, A.; Oyebode, O.; Satterthwaite, D.; Chen, Y. F.; Ndugwa, R.; Sartori, J.; Mberu, B.; Melendez-Torres, G. J.; Haregu, T.; Watson, S. I.; Caiaffa, W.; Capon, A. & Lilford, R. J., (2017). "The history, geography, and sociology of slums and the health problems of people who live in slums". *Lancet* (London, England), 389(10068): 547–558.
- Faridi Sani, M., (2013). "The relationship between social acceptance and skill among students of Islamic Azad University of Shabestar". *Sociological studies*, 6(19): 91-110. (in Persian)
- Fattah, K. N. & Walters, P., (2020). "A Good Place for the Poor!". *Counternarratives to Territorial Stigmatisation from Two Informal Settlements in Dhaka. Social Inclusion*, 8: 55-65.
- Fuladiyan, M. & Rezaei Bahrabad, H., (2018). "A look at social harms and crimes in the suburbs of Mashhad and examining the facilitating factors". *Sociology of Iran's social issues*, 8(1): 0-0. (in Persian)
- Giddens, A., (2006). *Sociology*. Manouchehr Sabouri, Tehran: Ni. (in Persian)
- Goffman, E., (1963). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. New York: Simon & Schuster. (in Persian).
- Goffman, E., (2016). *Shame: A thought solution for a lost identity*. Masoud Kianpour, second edition, Tehran: Markaz. (in Persian)
- Golmohammadi, A., (2012). *Globalization, culture and identity*. Tehran: Ni. (in Persian)

- Halliday, E.; Brennan, L.; Bamba, C. & Popay, J., (2021). "It is surprising how much nonsense you hear": How residents experience and react to living in a stigmatised place. A narrative synthesis of the qualitative evidence. *Health & Place*, 68: 102-525.

- Hannem, S. & Bruckert, C., (Eds.). (2012). *Stigma Revisited: Implications of the Mark*. University of Ottawa Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt5vkccd>.

- Hardoy, J. E. & Satterthwaite, D., (1975). *The Legal and the Illegal City*. Rodwin: London, UK.

- Hasani, M. H.; Zokaei, M. S.; Talebi, A. & Entezari, A., (2017). "Conceptualizing Cultural lifestyle". *Sociological Cultural Studies*, 8(1): 23-44. (in Persian)

- Hopper, K., (2003). *Reckoning with homelessness*. Ithaca, NY: Cornell University Press. (in Persian).

- Jalaipur, H. & Mohammadi, J., (2013). *Recent theories of sociology*. Tehran: No. (in Persian)

- Jensen, S. Q. & Christensen, A., (2012). "Territorial stigmatization and local belonging: A study of the Danish neighbourhood Aalborg East". *City*, 16(1/2): 74-92.

- Jensen, S. Q.; Prieur, A. & Skjøtt-Larsen, J., (2021). "Living with stigma: Spatial and Social Divisions in a Danish City". *International Journal of Urban and Regional Research*, 45(1): 186-196. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12850>

- Jones, E.; Farina, A.; Hastorf, A. H.; Markus, H.; Miller, D. T. & Scott, R. A., (1984). *Social stigma: The psychology of marked relationships*. New York: Freeman.

- Karimzadeh, H.; Khaleghi, A. & Valai, M., (2018). "Social pathology of marginalization in Tabriz metropolis with empowerment approach". *Development of peri-urban spaces*, 1(2): 15-34. (in Persian)

- Karimzadeh, H.; Khaleghi, A. & Valaei, M., (2019). "Social Pathology of Urban Marginalization: The Case of Tabriz City with an

Empowerment Approach”. *Journal of Peri-Urban Development*, 1(2): 15-34. (in Persian).

- Keene, D. E. & Padilla, M. B., (2010). “Race, class and the stigma of place: moving to "opportunity" in Eastern Iowa”. *Health & place*, 16(6): 1216–1223.

- Kidd, S. A., (2007). “Youth Homelessness and Social Stigma”. *J. Youth Adolescence*, 36: 291–299

- Klocker, N., (2015). “Place Stigma as Boundary-making from the Outside In: the case of Cronulla”. *Australian Geographer*, 46(4): 421–427.

- Koutrolikou, P. P., (2015). “Socio-spatial stigmatization and its ‘incorporation’ in the centre of Athens, Greece”. *City*, 19: 510 – 521.

- Link, B. G.; Cullen, F. T.; Frank, J. & Wozniak, J., (1987). “The social rejection of ex-mental patients: understanding why labels matter”. *Am. J. Sociol.*, 92: 1461–1500.

- Link, B. G. & Phelan, J. C., (2001). “Conceptualizing Stigma”. *Annual Review of Sociology*, 27: 363-385.

- Link, B. G. & Phelan, J. C., (2013). “Labeling and stigma”. In: C. S. Aneshensel, J. C. Phelan, & A. Bierman (Eds.), *Handbook of the sociology of mental health*: 525–541.

- Lotfi Khachaki, T.; Akbari, H.; Kermani, M. & Imani Jajarmi, H., (2022). “Constructing the Meaning of Social Exclusion among the Poor in Mashhad”. *JSPI*: 12(2): 221-38. <https://doi.org/10.124766933.1400.12.2.8.6> (in Persian).

- Mayne, A., (2017). “Slums: The History of a Global Injustice”. Chicago: *Reaktion Books*: 320.

- McCormick, N. J.; Joseph, M. L. & Chaskin, R. J., (2012). “The New Stigma of Relocated Public Housing Residents: Challenges to Social Identity in Mixed-income Developments”. *City & Community*, 11 (3): 285–308.

- Mohammadi, M.; Akbari, H. & Fouladiyan, M., (2022). “Stigma; A systematic review of studies conducted in Iran”. *Iranian Journal of Sociology*, 23(1): 98-130. <https://doi.org/10.22034/jsi.2022.550574.1553>. (in Persian).

- Mohammadpour, A., (2018). *Qualitative research method against method*. Tehran: Sociologists. (in Persian)
- Neil, A., (2020). *Understanding and Responding to Stigma and Discrimination, Unit-2 Social stigma: universal and culturally specific*. Indira Gandhi National Open University, New Delhi.
- Ogas-Mendez, A. F. & Isoda, Y., (2021). "Examining the Effect of Squatter Settlements in the Evolution of Spatial Fragmentation in the Housing Market of the City of Buenos Aires by Using Geographical Weighted Regression". *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 10(6): 359.
- Panday, P. K., (2020). "Formation of slums and slums upgrading initiatives in Bangladesh". In: *The face of urbanization and urban poverty in Bangladesh* (pp. 57-85). Palgrave Macmillan, Singapore.
- Rahmatinejad, P.; Yazdi, M.; Khosravi, Z. et al., (2020). "Lived experience of patients with coronavirus (Covid-19): A phenomenological study". *Journal of Research in Psychological Health*, 14(1): 71-86. [https://doi. 20.1001.1.20080166.1399.14.1.2.5](https://doi.org/10.1001.1.20080166.1399.14.1.2.5). (in Persian)
- Sarukhani, B., (1996). *An entry in the encyclopedia of social sciences*. Kihan Publications. (in Persian)
- Schiffer, K. & Schatz, E., (2008). *Marginalization, social inclusion and health; experiences based on the work of Correlation - European Network Social Inclusion & Health*. Amsterdam: Foundation Regenboog AMOC. (in Persian).
- Schur, E., (1971). *Labelling deviant behaviour: Its sociological implications*. New York: Harper and Row.
- Shojaei, M. S., (1388). *An introduction to the psychology of behavior regulation from an Islamic point of view*. Qom: Dar al-Hadith. (in Persian)
- Silver, H., (1994). "Social Exclusion and Social Solidarity: Three Paradigms". *International Labour Review*, 133: 531-578.
- Simons, A. M. W.; Houkes, I.; Koester, A. et al., (2018). "The silent burden of stigmatization: a qualitative study among Dutch people with a low socioeconomic position". *BMC Public Health*, 18: 443. (in Persian).

- Takahashi, L. M.; McElroy, J. & Rowe, S., (2002). "The Sociospatial Stigmatization of Homeless Women with Children¹". *Urban Geography*, 23(4): 301-322.
- Tylor, E. B., (2010). *Primitive Culture, Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom*. Vol. 2, Cambridge University Press
- United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat) (2003). *Guide to Monitoring Target 11: Improving the Lives of 100 Million Slum Dwellers*. Nairobi: UN-Habitat.
- United Nations. (2014). *World urbanization prospects: The 2014 revision*. Population Division, Department of Economic and Social Affairs. New York: United Nations.
- Van Manen, M., (1987). "Linking ways of knowing with ways of being practical". *Curriculum Inquiry*, 6(3): 291-299.
- Vázquez, J. J.; Suarez, A. C. & Berríos, A., (2020). "Stigma, extreme poverty and residential situation: Residential segregation, household conditions and social relationship satisfaction among trash pickers in León, Nicaragua". *International Social Work*, 63: 351 - 363.
- Wacquant, L., (2015). "Class, ethnicity, and state in the making of marginality: Revisiting territories of urban relegation". In: Roy A and Crane ES (eds) *Territories of Poverty: Rethinking North and South*. Athens: University of Georgia Press: 247-259.
- Wacquant, L., (1993). "Urban Outcasts: Stigma and Division in the Black American Ghetto and the French Urban Periphery". *International Journal of Urban and Regional Research*, 17: 366-383.
- Wacquant, L., (2007). "Territorial Stigmatization in the Age of Advanced Marginality". *Thesis Eleven*, 91(1): 66-77.
- Wacquant, L., (2008). "Ghettos and anti-ghettos: an anatomy of the new urban poverty". *Thesis Eleven*, 94 (1): 113-18.
- Wacquant, L.; Slater, T. & Pereira, V. B., (2014). "Territorial stigmatization in action". *Environment and Planning A*, 46 (6): 1270-80.

- Weissman, M. M., (1975). “The assessment of Social adjustment”. *A Review of Techniques in ARC Gen Psychiatry*, 32: 125-136.
- Yang, L.; Kleinman, A.; Link, B.; Phelan, J.; Lee, S. & Good, B., (2007). “Culture and Stigma: Adding Moral Experience to Stigma Theory”. In: *Social Science & Medicine*, 64: 1524–1535.
- Zhang, M.; Qiao, S. & Yeh, A. G., (2021). “Blemish of place: Territorial stigmatization and the depreciation of displaced villagers' resettlement houses in Chengdu, China”. *Cities*, 117: 103330.